

Nuomonė dėl:

- Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl konkrečios trečiųjų šalių piliečiams leidimo atvykti tvarkos vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje.
- Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos palengvinti trečiųjų šalių piliečiams leidimą atvykti vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje.
- Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos palengvinti valstybių narių vienodų trumpalaikių vizų išdavimą mokslininkams iš trečiųjų šalių, kurie keliauja Europos Bendrijos teritorijoje, kad vykdytų mokslinius tyrimus

(KOM(2004) 178 galutinis - 2004/0061 (CNS))

(2005/C 120/12)

2004 m. balandžio 7 d. Taryba nusprendė konsultuotis su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu pagal Sutarties dėl Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnį dėl Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl konkrečios trečiųjų šalių piliečiams leidimo atvykti tvarkos vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje. Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos palengvinti trečiųjų šalių piliečiams leidimą atvykti vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje. Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos palengvinti valstybių narių vienodų trumpalaikių vizų išdavimą mokslininkams iš trečiųjų šalių, kurie keliauja Europos Bendrijos teritorijoje, kad vykdytų mokslinius tyrimus

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, atsakingas už parengiamąjį komiteto darbą šiuo klausimu, 2004 m. rugsėjo 22 d. patvirtino nuomonę. Pranešėja - **p. King**.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 412-osios plenarinės sesijos metu 2004 m. spalio 27 – 28 d. (2004 m. spalio 27 d. posėdyje) priėmė šią nuomonę 181 nariams balsavus „už“, 1 „prieš“ ir 3 susilaikius.

1. Komisijos dokumento esmė

1.1 Šio komunikato tema yra pasiūlymas dėl direktyvos ir du pasiūlymai dėl rekomendacijų dėl leidimo trečiųjų šalių piliečiams vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje.

1.2 Šie pasiūlymai yra dalis Lisabonos strateginio tikslo, kad Europos Sąjunga plėtotų mokslinius tyrimus ir iki 2010 m. taptų konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje. Apskaičiuota, kad norint pasiekti šį tikslą, Europos Sąjungai reikės 700 000 papildomų mokslininkų. Buvo numatytos šios tarpusavyje susijusios priemonės:

- padaryti mokslą patrauklesniu jaunimui mokykloje;
- pagerinti karjeros perspektyvas mokslininkams Europos Sąjungoje; ir
- padidinti profesinio mokymo ir mobilumo galimybes.

1.3 Nors daugumą planuojamų 700 000 papildomų mokslininkų sudarys ES piliečiai, pripažįstama, kad norint pasiekti šį tikslą, prireiks mokslininkų iš trečiųjų šalių. Dėl to šis Komisijos komunikatas konkrečiai skirtas labai išsilavinusių mokslininkų leidimui atvykti iš trečiųjų šalių į Europos Sąjungą:

- palengvinant mokslininkų iš trečiųjų šalių įvažiavimą ir apsigyvenimą; ir
- pašalinant kliūtis jų mobilumui Europoje.

1.4 Komisija taip pat pripažįsta būtinybę didinti Europos

mokslininkų mobilumą į kitas pasaulio šalis, nes jų mobilumas yra svarbiausias veiksnys, lemiantis žinių įgijimą ir perdavimą.

2. Bendros pastabos

2.1 EESRK pritaria šiam komunikatui dėl leidimo trečiųjų šalių piliečiams atvykti vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje.

2.2 Kadangi daugumą Komisijos iki 2010 m. planuojamų 700 000 papildomų mokslininkų sudarys ES piliečiai, EESRK nori atkreipti Komisijos dėmesį į komiteto ankstesnę nuomonę⁽¹⁾ atsakant į Komisijos komunikatą dėl problemų, su kuriomis susiduria karjeros mokslininkai Europos mokslinių tyrimų erdvėje, o taip pat dėl pasiūlymų ir iniciatyvų jas sprendžiant⁽²⁾.

2.3 Dėl tarpusavyje susijusių priemonių „padaryti mokslą patraukliu jaunimui mokykloje“, ši nuomonė pabrėžia, kad mokslo svarba nėra pakankamai atspindėta mokymo programoje ir rekomenduoja didesnę dėmesį skirti mokslo, technologijos ir matematikos dėstymui mokykloje, o taip pat pabrėžia, kaip svarbu šiuos mokymo dalykus patraukliai dėstyti studentams. Taip pat svarbu dėmesį skirti mergaitėms, nes šių dalykų srityse jų paprastai dalyvauja pernelyg mažai. Yra nemažai įrodymų, patvirtinančių, kad aukštojo mokslo siekiantys asmenys dabar renkasi nemokslinius dalykus, todėl Bendrijos galimybė pasiekti didesnę mokslininkų skaičių gali sumažėti, jei nebus imtasi skubių ir detalių priemonių.

⁽¹⁾ OL C 110, 2004 4-30, p. 3, pranešėjas: **p. Wolf**.

⁽²⁾ KOM(2003) 436 galutinis.

2.4 Dėl antros tarpusavyje susijusios priemonės „pagerinti karjeros perspektyvas mokslininkams Europos Sąjungoje“, šioje ankstesnėje nuomonėje aptariama dilema, su kuria susiduria aukštosiose mokyklose ar valstybės finansuojamose mokslinių tyrimų institucijose dirbantys mokslininkai, kurie paprastai apmokami pagal valstybės tarnybos sektoriaus atlygio skales, tačiau neturi jokių darbo garantijų ar kitų išmokų, kurios suteiktamos karjeros valstybės tarnybos sektoriuje siekiantiems asmenims, kaip valstybės tarnautojams ar mokytojams. Iš tiesų mokslininkams suteikiamos menkos darbo garantijos arba iš viso jokių, nes jiems dažnai siūloma eilė laikinų sutarčių, kurios sudaromos po kiekvieno darbo vietos pakeitimo ar pakylėjimo karjeros laiptais.

2.5 Paskutinė EESRK nuoroda į komiteto ankstesnę nuomonę yra susijusi su Europos mokslininkų mobilumu. EESRK pripažįsta, kad karjerai Europos mokslinių tyrimų erdvėje būtinas mobilumas ir lankstumas ES ribose. Tačiau tai neturėtų būti pasiekama asmens ir šeimos gyvenimo sąlygų bei socialinių išmokų sąskaita. Be to, Komisija turi imtis veiksmų prieš galimą protų nutekėjimą viena kryptimi, nes geriausi jauni mokslininkai išvyksta iš ES, ypač į JAV. Dabartinės problemos, susijusios su JAV vizos gavimu greičiausiai yra trumpalaikės, o aukštojo mokslo interesų grupės JAV didina spaudimą JAV vyriausybei, kad būtų paspartintas įvažiavimo reikalavimų sprendimas, siekiant priimti į darbą daugiau ne JAV piliečių.

2.6 Grįžtant prie dabartinio Komisijos komunikato dėl leidimo trečiųjų šalių piliečiams atvykti vykdyti mokslinius tyrimus Europos bendrijoje, komitetas sutinka, kad yra gyvybiškai svarbu panaikinti kliūtis trečiųjų šalių mokslininkų mobilumui, jei Europos Sąjunga nori tapti patrauklesne mokslininkams visame pasaulyje, ypač jei siekia sėkmingai konkuruoti su pasauline konkurencija dėl gambiausių mokslininkų.

2.7 Komitetas pritaria Komisijos pareiškimui, kad ekonomikos, kuri vis dažniau paremta žiniomis, globalizacija nuolat didina tarptautinį mokslo aspektą. Tačiau EESRK mano, kad globalizacija turėtų būti labiau išaiškinta pranešime, įtraukiant lyginamuosius duomenis apie išteklių dydį, kurį tokios šalys kaip Japonija ir JAV skiria mokslininkų lavinimui, mobilumui ir kilimui tarnyboje remti.

2.8 EESRK yra taip yra labai susirūpinęs dabartinių mokslininkų ES amžiaus struktūra. Daugelis šios kategorijos asmenų jau artėja prie galimo pensinio amžiaus, o juos pakeisiančių naujų darbuotojų, kurie būtų pakankamai susidomėję ar skatinami, yra labai nedaug. Nepripažinus šio fakto ir nesiėmus skubių veiksmų, ES tikslas nebus pasiektas. Tokia tendencija lemia ir dabartinę padėtį Europoje, kur visuomenė senėja, o

gimstamumo lygis mažėja. Taip pat daugelyje ES šalių numatyta, kad gyventojų pradės mažėti po 2010 m. Todėl iki 2010 m. planuojami 700 000 papildomų mokslininkų yra labai ambicingas planas, net ir atsižvelgiant į papildomą mokslininkų iš trečiųjų šalių skaičių.

2.9 EESRK tikrai supranta, kad šis komunikatas skirtas tik leidimui atvykti ir dėl to mokslininkams iš trečiųjų šalių, kurie jau yra Europos Sąjungoje, o kai kurie jų yra lyderiai savo srityje, nebus taikoma siūloma direktyva bei pasiūlymai. Tačiau tai leidžia teigti, kad ateityje bus reikalinga direktyva, kuri būtų skirta konkrečiai šios grupės problemai, susijusiai su jos galimybe gauti kvalifikuotus darbus, spręsti, nes taip būtų galima pasiekti tikslą dėl 700 000 papildomų mokslininkų. Kai kurie šie mokslininkai turi pabėgėlio statusą ES, o jų gabumai ir darbas, gaila, bet yra pernelyg menkai panaudojamas šiuo metu. Nėra jokios sistemingos galimybės padėti tokiems mokslininkams ES, išskyrus dotacijomis, kurias skiria savanoriškos arba labdaringos organizacijos. Jei bus skiriamas kuklus finansavimas šiems asmenims paremti, tikėtina, kad mokslininkų skaičius ES padidės mažiausiai 40 000 ⁽¹⁾. Dėl to Komitetas primygtinai rekomenduoja, kad Komisija pradėtų nustatyti šiuos mokslininkus ir laikytų juos tokiais ir jie galėtų lengviau gauti mokslininkų darbo vietas.

2.10 Komitetas atkreipia dėmesį į Komisijos pateiktą mokslininko apibrėžimą. Vėl gi komitetas nori remtis apibrėžimu, kuris buvo rekomenduotas ankstesnės 305/2004 nuomonės 5.1.1.7 dalyje: „*Ekspertai, dalyvaujantys naujų žinių, produktų, procesų, metodų bei sistemų koncepcijoje ar kūrime, o taip pat susijusių projektų, kuriuos vykdyti jiems užtenka kvalifikacijos dėl savo išsilavinimo ir ekspertinių žinių, valdyme*“. Šis apibrėžimas yra pranašesnis, nes pripažįstami visi mokslininko turimi vadybos įgūdžiai.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Europos mokslinių tyrimų politiką atitinkantys pasiūlymai

3.1.1 EESRK mano, kad trečiųjų šalių mokslininkams skirtų specialių leidimų nuolat gyventi sukūrimas nėra vienintelis sprendinys klausimas. Kiti klausimai apima mokslininko imigracinį statusą, o taip pat ES statusą turinčių mokslininkų, kaip buvo aptarta EESRK 305/2004 nuomonėje. Komitetas taip pat laikosi požiūrio, kad pagrindinė sritis bus mokslininkų judėjimas Bendrijos teritorijoje. Mokslininkams reikia suteikti galimybę ieškoti darbo nepriklausomai nuo jų imigracinio statuso.

⁽¹⁾ Šis skaičius apskaičiuotas pagal dabartinės turimos statistinės informacijos suvestinę.

3.1.2 Komitetas pastebi, kad mokslininkų leidimai nuolat gyventi panaikintų darbo leidimų poreikį ir pritaria tokiam bandymui supaprastinti tvarką.

3.2 Pasiūlymai papildyti Bendrijos imigracijos politikos priemones

3.2.1 Pritariama Komisijos rekomendacijai dėl iš naujo atidarytų kontroliuojamų teisėtoms imigracijos kanalų pagal konkrečius migrantų parametrus ir kategorijas. Tačiau komitetas reikalauja, kad jie būtų nedviprasmiški ir konkretūs. Kai kuriems leidimą atvykti gavusių asmenų gali tikrai reikėti prieglobsčio ir apsaugos pagal 1951 m. Ženevos konvenciją. Suteikus galimybę tapti migrantais, atvykus, jie taip pat gali norėti prašyti pabėgėlio statuso. Komitetas supranta, kad šiuo metu Komisija negali duoti aiškesnio atsakymo į šiuo klausimus, tačiau pritarė jų sprendimui artimiausioje ateityje.

3.2.2 EESRK sutinka su rekomendacija dėl trumpalaikių vizų trečiųjų šalių mokslininkams laisvai judėti Šengeno erdvėje. Komitetas taip pat sutinka, kad ilgalaikiai nuolatiniai gyventojai iš trečiųjų šalių, kurie teisėtai nuolat gyvena ES valstybėje narėje penkerius metus, turėtų teisę nuolat gyventi visoje ES.

3.2.3 EESRK malonu, kad Komisija pripažįsta, jog leidimas trečiųjų šalių mokslininkams pakviesti savo šeimos narius kartu gyventi yra esminis mobilumo problemos aspektas.

3.2.4 EESRK pastebi, kad šis klausimas yra sprendžiamas atskiroje 2003 m. rugsėjo 22 d. Direktyvoje dėl teisės į šeimos susijungimą ir kad šis komunikatas papildė pasiūlymą KOM(2002) 548 dėl trečiųjų šalių piliečių įvažiavimo ir nuolatinio gyvenimo sąlygų studijų, profesinio mokymo ar savanoriškos tarnybos tikslais.

3.3 Pagrindinis mokslinių tyrimų organizacijų vaidmuo

3.3.1 EESRK supranta, kad priėmimo susitarimą pasirašyti paskatino priėmimo protokolas Prancūzijoje. Komitetas pažymi, kad paskirsčius funkcijas tarp mokslinių tyrimų organizacijų ir valstybių narių imigracijos institucijų, viena vertus, itin kvalifikuotiems trečiųjų šalių piliečiams būtų lengviau įvažiuoti į ES, o tuo pačiu metu būtų vykdomi ES valstybių narių saugumo priemonių reikalavimai.

3.3.2 Kadangi valstybės narės turi įgaliojimus patikrinti, ar priėmimo susitarimas atitinka 5 straipsnio 2 dalies nuostatas,

EESRK pritaria šiam veiksmui, kuris turėtų užkirsti kelią pikt-naudžiavimui.

3.4 Mokslinių tyrimų organizacijų prisiimama atsakomybė

3.4.1 Komitetas mano, kad Komisijos pateiktas sąvokos „Mokslinių tyrimų organizacija“ apibrėžimas nėra neišsamus. Jis turėtų būti išplėstas, kad apimtų viešąsias ar privačias organizacijas, kurios skiria dotacijas moksliniams tyrimams, o taip pat tas, kurios atlieka mokslinius tyrimus.

3.4.2 EESRK malonu, kad pakartotas Barcelonos Europos Vadovų Tarybos įsipareigojimas padidinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą iki 3 % BVP iki 2010 m., o du trečdalius šių investicijų skirtų privatiems sektoriams.

3.4.3 Komitetas primygtinai rekomenduoja, kad Komisija konsultuotųsi su privačiu sektoriumi dėl šio pasiūlymo apskirtai, o taip pat konkrečiai dėl užduoties rekomenduoti, kad mokslinių tyrimų įstaigos pateiktų priėmimo susitarimą, kuris suteiktų leidimą mokslininkui atvykti į valstybę narę.

3.5 Išsamus mokslininko sąvokos paaiškinimas atsižvelgiant į Europos Sąjungos poreikius

3.5.1 EESRK sutinka su Komisijos rekomendacija šią tvarką taikyti ne tik tiems asmenims, kurie jau turi mokslininko statusą savo kilmės šalyje.

3.5.2 Tačiau EESRK nesutinka su apribojimu, nustatytu atvykimo tikslui. Nes pasitaiko atvejų, kai asmenys atitinka minimalius mokslininkui keliamus reikalavimus, kaip nurodyta direktyvoje, tačiau jų tikrasis leidimo atvykti į valstybę narę tikslas nėra susijęs su mokslinio tyrimo projekto vykdymu. Tokie mokslininkai galėjo būti įgiję kvalifikaciją ES ir norėtų siekti atitinkamų pareigų.

3.5.3 EESRK malonu, kad reikalavimai dėl asmenų, kuriems siekiama gauti leidimą atvykti, kvalifikacijos ir planuojamo mokslinio tyrimo mokslinės vertės yra aiškūs ir nedviprasmiški. Nors tai ir nėra šio komunikato sritis, EESRK mano, kad yra būtina turėti tam tikras galimybes įvertinti mokslininkų sugebėjimus, kad ES reaguotų į pokyčius mokslinių tyrimų reikalavimuose jiems plėtojantis. Tai būtina, nes nuolat yra kuriamos naujos technologijos ir ES privalo siekti priimti į darbą mokslininkus, galinčius kurti ir plėtoti tokias technologijas.

3.5.4 Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į ankstesnę nuomonę⁽¹⁾, kurioje nurodoma dar viena kliūtis, trukdanti mobilumui, o būtent skaidrumo kvalifikacijoje ir kompetencijoje trūkumas. Dažnai pasitaikydavo, kad nebūdavo priimama kvalifikacija, ypač besivystančių šalių. Mokslininkai yra verčiami iš naujo įgyti kvalifikaciją arba dar kartą įgyti kvalifikaciją po doktorantūros, kad taptų mokslininkais ES. Komitetas siūlo, kad sprendžiant šį klausimą būtų panaudotas Komisijos Veiksmų planas⁽²⁾ mobilumui ES teritorijoje palengvinti – o būtent priemonių, remiančių kvalifikacijos skaidrumą ir galimybę perduoti, įgyvendinimas ir plėtojimas, o taip pat vieno langelio Europos mobilumo informacijos tinklalapio sukūrimas.

3.6 Leidimas nuolat gyventi nesietinas su mokslininko statusu

3.6.1 EESRK pritaria pasiūlymui suteikti trečiųjų šalių mokslininkams vienodą statusą visoje ES.

3.6.2 Komitetas taip pat pritaria rekomacijai, kad mokslininkams, kuriems suteiktas leidimas atvykti dėl darbo sutarties, nereikėtų gauti darbo leidimo valstybėse narėse.

3.7 Mokslininkų mobilumas Europos Sąjungoje

3.7.1 EESRK yra patenkintas Komisijos rekomendacija supaprastinti leidimo atvykti procedūrą siekiant skatinti mobilumą, kad trečiųjų šalių piliečiai galėtų vykdyti mokslinių tyrimų projektą keliose skirtingose valstybėse narėse, nesusidurdamis su sunkumais dėl leidimo atvykti.

3.7.2 Komitetas taip pat pažymi, kad tokia nuostata bus taikoma ir trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai nuolatiniai gyventojai.

3.8 Siūlomos direktyvos teisinio pagrindo pasirinkimas

3.8.1 EESRK sutinka su pasirinktu teisiniu pagrindu, tačiau apgailestauja, kad direktyva nėra privaloma Danijai ir Jungtinei Karalystei. Komitetas atkreipia dėmesį į Airijos sprendimą prisijungti prie šios direktyvos ir tikisi, kad Jungtinė Karalystė priims tokį patį sprendimą. Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad šis klausimas turėtų būti svarstomas iš naujo, nes mokslinių tyrimų pagrindas, ypač JK, yra toks, kad ES bus sunku pritraukti

reikiamą tokių mokslininkų skaičių, jei šios valstybės nedalyvaus.

3.9 Kiti klausimai

3.9.1 EESRK įsitikinęs, kad potencialių mokslininkų pritraukimo į ES problema turi būti pripažinta, o problema dėl „protų nutekėjimo“ iš kai kurių trečiųjų šalių turėtų būti išsamiau ištirta. Jos nėra nesusijusios. Mokslininkų mokymo JK klausimas turi būti labai įdėmiai išnagrinėtas. Kai kuriems potencialiems mokslininkams gali tekti atlikti papildomą kursinį darbą ar skirti studijų laikotarpį. Dažnai jie galėtų greitai kreiptis dėl mokslininko pareigų ES, kai tik toks darbas bus baigtas. Į tai būtina atsižvelgti svarstant direktyvą.

3.9.2 Komitetas labai susirūpinęs dėl padarinių, susijusių su „protų nutekėjimu“ iš tam tikrų besivystančių šalių ir mano, kad reikėtų išsamios diskusijos, kaip padidinti mokslininkų skaičių visame pasaulyje. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurios vyriausybės skatina mokslininkus vykti į užsienį ir įgyti kilmės šaliai naudingos patirties. Pažymima, kad Tarybai pirmininkaujanti Olandija Hagoje rengia konferenciją „Protų įtekėjimas: priemonės“. Protų nutekėjimo ar protų įtekėjimo poveikio besivystančioms šalims problema yra sprendžiama konferencijoje, o Komisija rengiasi pateikti ataskaitą šia tema iki metų pabaigos. EESRK mano, kad tai labai svarbios problemos sprendimo pradžia.

3.9.3 Viena iš ankstesnio Komisijos komunikato apie mokslininkus – KOM(2003) 436 galutinio – temų yra ta, kad komitetas nori pabrėžti lytį. Nepakankamas moterų mokslininkų atstovavimas, ypač valdymo ir vadovaujančiose pareigose, turėtų būti pabrėžiamas. Tai ypač būdinga trečiosioms šalims. Komitetas norėtų pakartoti Komisijos rekomendaciją dėl mokslininkų priėmimui į darbą skirto elgesio kodekso, kuris būtų grindžiamas geriausia praktika, ypač lygių galimybių srityje. Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad esama didelės nelygybės požiūryje į moteris mokslininkes, nes net reikiamas moterų mokslininkų skaičius nepretenduoja į pareigas, o tos kurios pretenduoja, yra priverstos užimti žemesnes pareigas, nei galėtų pagal turimą kvalifikaciją. Būtina pagerinti priėmimo į darbą skaidrumą ir padidinti moterų kandidačių proporcinę dalį.

2004 m. spalio 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

(1) Šis skaičius apskaičiuotas pagal dabartinės turimos statistinės informacijos suvestinę.

(2) EESRK 2004 m. balandžio 28 d. nuomonė 658/2004 Pranešėjas p. Dantin.